

ГЛАС НАРОДА

Издаје сваке седмице
на читавом табаку.

www.Прешпата.огласи и до-
писи шаљу се уредниш-
ву „Гл. Народа у Н. Сад.“

Цена је. листу:
на годину 4 фор
на по године 2 „
на три месеца . . . 1 „
за Србију годишње 5 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ, ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ ОГЛАСЕ,
КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

РАДИМО БАР ОНО ШТО МОЖЕМО.

До 30 хиљада душа пребегло је из Босне у саму крајину хрватску. То већ није просто утицање испред непријатеља грозна то је већем сеоба права. Нека је полак толико из Херцеговине у Далмацију пребегло, а само шести део у Србију то је 50 хиљада душа. Да је шајкашки баталион сав листом иселио се скоро је још једаред толико из Босне и Херцеговине завичај свој оставило и једнако га оставља. Хрватска крајина преплављена је од сиротиње раје. Она се спушта већем у Славонију и да би оним пределима терет олакшала разређује се и долази чак у Срем. а како нам једно писмо отуда јављана путу су неке породице овамо у Вачку. Није дакле далеко час када ће и ови крајеви очима гледати јад и пропаст несрећне раје, слушати јаук и писку њену. То доба нетреба да нас затече неприправне. Глад незна пита је чекај.

Ако нам до данас не беше допуштено овде у Угарској купити, прилоге у помоћ несрећној раји докле се ова бави на земљишту хрватском и далматинском, то нам се неће моћи забранити онда када овамо дође. То је са званичне стране речено ових дана у скупштини варошке општине новосадске када је жупан забранио да се и реч поведе о томе што министар не допушта да се купе прилози у помоћ Херцеговцима и Вошњацима. Ми држимо дакле да неби било забрањено купити прилоге када се изриком каже, да се купи да се онда разда, када невољници приспу на нашу страну. Но немора се одмах ни то чинити. Ми нисмо почели ово писати ради тога да се сада почне купити, него кад се почне онда не да капље само. Сто начина има да се помогне раји кад се хоће, али на жалост ми смо приметили мало воље да се уопште помаже, и некима тврдицама, добро је дошла забрана министарска. Многи се понаша једнако као родољуб и изговара се да би радо дао да нема забране, а овамо жели да никад и непрестане забрана. Кад дође кукавна раја овамо, онда ће тај изговор отићи и видићемо и побележићемо те родољубе на језику. Ако хо не сме Србин ако не сме родољуб да буде, нек буде човек, нек буде хришћан, нека по дужности човечанској или хришћанској учини дело милости. Родољуби пак треба боље да оживе треба да се јаче крену. Хрвати су до сада накупили 4—5000 хиљада фор.

и купе непрестано. Далматинци такође. Из Босне што пребегава, то је већином Србин православне вере, јер на несрећу и нашу и њину католици немају нужде бегати од Турчина, но јатомице иду у турски табор и с Турци нападају на влаха, који у Турској до Бога нема никог свог. Српска је дакле дужност пре свега, да што пре и што обилније притече у помоћ сиротињи раји, те да не да доцније црвени српски образ кад се рачун буде прегледао.

Купити за браћу своју у грдној невољи, то није пројачање милостиње, то је братски данак, који ако се и некупи екзекуциом власти, а оно екзекуциом братског одушевљења. Али баш така одушевљења невиђамо овуда у толикој мери, колико би га у данашњој прилици требало да буде. На жалост приметити морамо да Срби, који се на политичном пољу одцепише од странке народне сасвим су ладни према догађајима, на истоку. Знамо за нека места српска у којима је су сами противницима народне странке нечује се ни речи о тим догађајима да су Турци на Перзијанце ударили тако се њути. Зар наопако са политичком вером и народни преврнусте. Та ту бар нема разлике међу нама. На томе пољу сви смо једно. Ту престаје свака зађевица наша. Ту се заборавља све што је било. Који и ту хоће да се дели тај више није брат, тај није Србин.

Доста помемутуј ладноћи допринаша и нападај чланова народне странке на оне, који су противног мишљења или се за противницима поведоше. Није се Србин турчио толико ради користи колико ради ината. Избори су проишли нека прођу и сваке зађевице због њих; и онако нас је мало, још се цепајмо! Сваки прави родољуб нека угуби ову приповедку:

Када се 1862. године у Србији уписиваху у војску, дође и пријави се комисији један старац од 80 година. Мајор који је уписивао у војску запита га, а шта ћеш ти деда?

— Хоћу да се упишем у војску.

— Али ти си стар деда!

— Ако је на брата господине, онда нисам стар него мртав, али ако је на Турчуна онда ми је вавек двајест година. Родољуби српски ту мисао ширите, то бар можете и онда ће бити и Бога и прилога.

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА.

Ми смо у прошлим бројевима доносили опис саме Херцеговине. Како се сада Босна с Херцеговином у обрани здружује, то ћемо и ми заједно о обојима да саопштитимо из омладинског календара ове белешке.

Босна и Херцеговина, делови старе државе Србске, леже између 42° — $40'$ и 45° — $15'$ северне ширине, а између 33° — $22'$ и 38° — $45'$ источне дужине, Границе се: на северу Славонијом; — на истоку Србијом; — на југу Арбанаском, Црном Гором и Далмацијом; на западу Хрватском.

Просторија Босне и Херцеговине рачуна се преко 1100 кв. м. Отуд долазе на Босну око 890, а на Херцеговину око 220. — Земља је бреговита. Планине Босне и Херцеговине јесу гране Динарских Алпа; оне се простиру поглавито северо-западним и југу-источним правцем, најзнатнији су висови: Ком, који се уздиже до 9000 стопа над морским водоравњем, и Дурмитор, који је скоро 8000 стопа висок. — Главни реке јесу: Сава, Унна, Врбас, Босна, Дрина, Неретва, Ибар.

Клима је у Босни у планинама сурова а у долинама блага; у обште здрава. У пределима крај Саве започиње пролеће раније, него у средини Босне, где је лето ладовније а зима строжа; по високим планинама зима траје и до 8 месеци. Јесен је у Босни најлепше и најпријатније доба годишње. — У Херцеговини зима је блажа. У долинама између Мостара, Стоца, Билећа, Пролога и Неретве зима је скоро онако блага као и у Далмацији. У лето припека дуго траје. — Ветрови који највише дувају, јесу: југо-западни северни и северо-источни, који особито у Херцеговини врло јако дува, и доноси ладноћу и кишу.

Земља је богата у изворима природних блага. Она доноси разне струке растиња и животиње; а планине скривају у себи мајдане разних метала и других минерала. Због својих планина, са пањацима, земља више ваља за сточарство, него за ратарство. Али има и лепих и плодовитих долина, у којима се налазе шуме воћака, па у којима рађају и кестени и винова лоза.

Становника броје Босна и Херцеговина до 1 милијон и 400,000. Отуд се рачуна на Босну 1 милијон, а на Херцеговину 300,000. —

Босна беше у време Римљана саставни део Паноније. У V. и VI. столећу служаше она као разбојиште Гота, Славена и Авара, докле најпосле није постала огњиштем Срба. Константин Порфирогенит спомиње Босну понајпрву међу Србским земљама, као предео између Дрине, Саве, Унне и Јадранског Мора. У старој Србској држави Босна је представљала област за себе; али је била под врховном влашћу великих жупана Србских. Као Србска област остала је она до 1127. а те године припадне Угарској, Бела Урош уступио ју је сину своје кћери Јелене и краља Угарског Беле II. У 1169. Босна пређе опет у Србске руке; Немања ју је узео под своју власт, и уредио је као бановину. Међу банима који су управљали Бо-

сном спомене се Кулин, око 1180 до 1204. У 1235. припадне Босна као војводина Угарском принцу Коломану, услед неке нове деобе земаља. У 1286 краљ Милутин узме је под своју власт; али 1318. дође она опет под Угарску. У 1349. Душан подчини себи највећи део Босне. У 1370. Босна постане независна под баном Твртком, који се 1376. крунише у Милешеву за краља. У Косовској битки (15 јуна 1389) Твртко није учествовао. У 1439. Турци присиле краља од Босне да им данак плаћа.

Од 1440. јужна Босна, која се некад звала Рама (од реке Раме), и Захумлија, која се простирала од Неретве до Дубровника, и отуд дубље у планине, одељене су као независна војводина, под именом: војводина Св. Саве. Од тога доба назива се та област Херцеговина; од „Херцог“ војвода, дакле: војводина.

У 1463. Босна сасвим подпадне под Турке; а 1483. и Херцеговина. Матија Корвин био је изагнао Турке из Босне, и ову наново претворио у Угарску бановину, а 1473. у краљевину. Али 1528 (под Фердинандом I) Босна опет подпадне под Турски јарам. У XVII. и XVIII. столећу усиљавало се да се она од Турака отргне, али усиљавања та осташе залудна. — Тако су Босна и Херцеговина још и данас под Турским господарством.

Под Турским господарством Босна и Херцеговина сачињаваху до 1832. један ејалет (државно намештештво): а кад је Али паша Рисван Беговић стекао заслуге, око угушења тадашњег устанка, дата му је Херцеговина у награду као ејалет за себе. У 1865. Босна и Херцеговина опет су спојене у један ејалет. Ејалет тај подељен је на 7. мутасарифлука (области некада санџака,) или на 45 кајмаклука (округа, некада газаса, или мудирата). На челу ејалета стоји вали-паша (главни управитељ); на челу сваког мутасарифлука по један мутасариф (управитељ или намештник); а на челу сваког кајмаклука по један кајмакам (заступник). Кајмакмуци деле се на џемате (обштине) на челу којих стоје мудире (некада мулазими, или мухтари). На тај начин ејалет Босне и Херцеговине данас је политично подељен овако:

I. Босна = 760 кв. м. 975,000 становника.

1) Мутасарифлук Сарајево, броји ових 6 кајмаклука: Висока, Хвојница, Клада, Рогатица (Челеби-пазар), Вишеград, Чајница.

2) Мутасарифлук Зворник, са главним станом у доњој Тузли, са ових 7 кајмаклука: Брчка, Зворник, Сребрница, Маглај, Бјељина, Бирча (Влашеница), Градчац (са Грачаницом).

3) Мутасарифлук Травник, има 4 кајмаклука, поименце: Јајац, Прозорје (са Склопљем), Ливно, Гламоч.

4) Мутасарифлук Бањалука, са 3 кајмаклука, по имену: Градишка, Тешањ, Дрвента.

5) Мутасарифлук Бихач броји ових 6 кајмаклука: Приједор, Костајница, Стари Мајдан, Островац, Група, Кључ (са Новим Селом).

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

II. Херцеговина = 220 кв. миља = 300,000 становника.

6) Мутасарифлук Мостар са оних 9 кајмаклука: Столац, Љубушка, Коњица (са Неретвом), Фоча, Требиње, Невесиње, Билећ (Билеће) Гацко, Никшић.

III Ранка = 135 кв. м. = 125,000 становника.

7) Мутасарифлук Нови Пазар, са главним станом у Сјеници, броји 10 кајмаклука: Нови Пазар, Митровица, Нова Варош, Вихор, Трговиште, Тазлица, (Шлевље), Пријеполје, Колашин, Гушина, Васојевић.

БАКЉАДА У БЕОГРАДУ.

Када је склопљено ново министарство у Београду онда је ношена бакљада кнезу и новим министрима какву дотле Београд није видио, о којој „Граничар“ лист, што у Земуну излази, ово пише:

„У уторак 19. августа у вече крене се импозантна бакљада кнежевом конаку, где је у редовима стала од малог конака, па до здања министарства. У сред бакљаде смештено је било певачко друштво, које је пред кнежевим конаком певало ратоборне песме. Света је било сијасет, може бити 5—6000. Викало се на изменце: „живио кнез“ и „рат, дај нам рат с Турцима!“ За бакљадом су ишли и неки консули, међу њима аустро-угарски Вреде. Од кнежева конака кренула се бакљада новом министру-председнику Стевчи, где је певачко друштво такође неколико песама отпевало, а народ викао: „живио и рат, у рат!“ Честити старац захвалио се народу искрено рекавши му: „Хвала вам, браћо, на почести, што ми указујете. Ја хвалим бога, што је народ дошао до те свести, те је сатрпо интригу и лаж Јаћу сав мој живот посветити отечеству. Будите сложни па ћемо победити сваког непријатеља српског. Живио кнез и Србија! Овај одговор прекидала је публика иза сваке друге треће речи бурним усклицима, а нарочито се орило громовито „живео“ иза речи „интригу и лаж“ и „победити сваког непријатеља.“ Пу-

блика заједно с консулима присутним морала је гологлава слушати одговор Стевчин, јер се викало са свију страна: „кане доле, јер ћемо их запалити!“ Од Стевче крене се бакљада Ристићу, где се такође певало и викало: „рат!“ Ристић стане на прозор и одговори од прилике то: да се народ ослони на кнеза и мудрост владе, јер је положај Србије озбиљан. Од Ристића крене се бакљада абацијској чаршији још и застане код министра Радивоја Милојковића, који од прилике то исто рече, што и Ристић, само значајно дода: да би требало заборавити што је било. За тим оде бакљада пред кућу Грујићеву, те и ту отпева певачко друштво неколико песама. Грујић изиђе на прозор и рече: „Ми се разумемо (живео!) и опет велим: ми се разумемо (живео!) Ја волим народ, што верује у свог владаоца, и волим владаоца, који је разумео свој народ. Ми смо вам дали примера, да треба старији са млађима да се здруже. Будите иви сложни. Нек држе старији с млађима. И опет вам кажем: ми се разумемо. Лаку вам ноћ!“ („Бурно: „живео!“) После тога ишла је бакљада војном министру Теши, који је у Србији врло популаран, и највине је викала пред његовим станом „рат! у бој!“ — но Теше не беше дома. Био је код кнеза. Овака демонстрација не памти се у Београду.

ОБЈАВА УПРАВЕ СРПСКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ.

Школска 187⁵/₆ година у српској учитељској школи у Сомбору почиње се 1. септембра по нашем календару 2. септ. држаће професор математике г. Мита Петровић учитељима из Сомборске околине предавање о новим мерама и то у великој дворани учитељске школе пре подне у 9. а после подне у 2 сата, на која предавања нека изводе дотична господа доћи. — Септембра 3. 4. 5. примаће се ученици и ученице у ову учитељску школу, а 6-ог септ. започеће се редовна предавања.

У ову школу примају се: а) за приправнике младих православне вере, здрави и смерни, који су навршили 15. годину и свршили 4 гимназијска 3 реална или 4 разреда грађанске или подпуну вишу народну школу. Ово све имају они школским сведочбама, крштеним писмом и лекарском сведочбом доказати, а уз то још овде пријамни испит из српског језика и црквенославенског читања подожити.

б) за приправнице примају се српкиње примерног

владања и здраве, које су 14. годину живота навршиле и шести разред народне школе свршиле, што са сведочбама доказати имају.

Без гореназначене припреме могу се ученици и ученице примити само по дозволи високог Школског Савета у Ср. Карловци, и пошто у овом заводу прописани пријамни испит из науке христијанске српског језика и слав. читања, рачуна с целим бројевима и разбитцима, земљописа, српске и отаџбине новестнице, природописа и малог цркв. појања, с добрим успехом положе. Зарад оваке дозволе има се сваки на високи Школски Савет у Ср. Карловци писменом молбом обратити.

Младићи, који су испит зрелости положили и богословске науке свршили, или најмање једну годину на свеучилишту учили, примају се у трећи разред и могу за једну годину сав педагогјски течај свршити.

Ове године упражњене су 4 стипендије из клирикалног, а 3 или по околностима 4 стипендије из пла-

тонеумског фонда. Једне и друге уживати могу само питомци ове учитељске школе. За стипендије из клирикалног фонда имају се молбенице вис Школ. Савету у Ср. Карловцима, а за платонеумске Сл. Платонеумском Одбору у Сомбору, првих дана месеца септембра поднети. Сваки проситељ нека својој молбеници

уз остале сведоче и сведочбу о сиромаштву прикључи.

Управа Србске учитељске школе
У Сомбору.¹⁾

¹⁾ Славна Уредништва свију србских листова умољавају се да ову објаву бесплатно обнародују.

Т Р Г О В И Н А И П Р О М Е Т.

— Наредба министра трговине о пасо, шима вашарским за трговце и занатлије коју је министар трговине ових дана издао гласи: „Дознао сам, да је на неким местима у земљи обичај од трговаца и занатлија искати писмено да докажу да су зајиста трговци и занатлије, те ако то не могу, они се одгањају са вашара или се новцем оглобе. С обзиром, да је по параграфу 32. законског чланка VIII. од године 1872. занатлијама и трговцима зајемчено право да на пијаце и вароши долазе, с обзиром на то, да је власт дужна да нази да несме радити занат ни трговати нико, ко нема дозволе (сертификата) за то, и с обзиром на то, да горњи закон не наређује, да поменути носе увек уз се сертификате то је по томе дужност жупанија да паже, да се трговцима и занатлијама, који иду на вашар несмета у послу, те да од њих не ишту сертификата, него ако се нађе да који није у праву ра-

дити, то се има путем редовне власти на чисто извести.“

За доставу судских писмена н. пр. о интабулацији о позиву на рочиште не плаћа се по наредби министра правде одсада ништа, него се плаћа само за есекуције.

НИШТА 17. августа (Извештај Ст. Георгијевића.) Прошле недеље није се радња с раном разгранала, ма да је томе доста повода било. Бечки вашар за усеве био је јако посећен, али не даде се никаква трговина начинити, јер су наше цене за купце из страних земаља још једнако велике. Услед тога су продавци допустили те је цена пала.

Шеница ефект. Промет са 120.000 ц. ц. Потиска 89 фун. ф. ——. 87 фун. ф. 5.70. 85 фун. ф. 5.30—40. Банатска 86 фун. ф. ——. 84 фун. ф. 4.85—5.— 83 фун. ф. 4.75—90 за ц. ц. 3 месеца времена.

Раж ефект. ф. 3.30—35 н. за 80 б. фун. Јечам ефект. за рану ф. 2.30—85. за пиваре ф. 3.20—25 за 72 беч. фун.

Кукуруз бан. ф. 3.— до ф. 3.15. мађарски фор. 2.90 — до ф. 3.— ц. ц.

ПОДЛИСТАК.

БОЈНЕ ПЕСМЕ.

I.

Зора зори . . . ево данка,
Буд'те се из тврдог санка!
Слава зове, час је стиг'о,
Нек се стресе турско иго!

Минуло је четир века
Како Србин зору чека:
Земан дође, хајдмо, лави
Вечном жићу, вечној слави!

Ко свој језик, имештује
Ко нејачи вриске чује:
Сви под барјак за слободу,
Нек се светла образ роду!

Отворено небо плаво,
Силян Душан, свети Саво
Сузим оком синее гледе,
Који сложно у бој греде.
А велики цар царева
Милост си на нас излева,
Па нас крпком руком води,
Он нас води ка слободи!

II.

Сва Јевропа, сви цареви
Прот свете су наше ствари,
Гнусна злоба с нечовештвом
У једном се суду вари;
Сви гаврани и шљедници,
Сви на рају зинули су
Ко кљували и локали
Још досад да никад нису.

Заман суза, преклињања,
Заман крви, заман зноја,
Заман смрти мученичке
И очајног светог боја:
Е цареви велесилни —
За слободу бој се бије:
Грдна чуда и срамоте —
У обрану узели су
Крволочне турске скоте!

Са зулума, са неправде
И с покора нечувена,
Бледи сунце, небо плаче,

Пуца камен, дршће стена:
Ал цареви ал владари
За чудеса ништ' не маре
Већ све већма драже псине
И да нале и да жаре.

Али ништа!.. нека . . . нека!..
Нек несите гракћу вране,
Нека дахћу бесне псине:
Ипаг мора да нам сване!
Правда, право, све је с нама,
Пасти онда мож'мо само,
Ако већ ни Бога није.

Има.. има.. има Бога!
Он нас чува, он нас брани!
У његово име хајд'мо,
Соколови одабрани!
У прах нека пред нас падну
Застаћени сви владари,
Па понизно нека кажу:
Клањамо се светој ствари!

Мита Поповић.

С Е О С К И Н А Т А Р О Ш

(Наставак.)

— Шта је, човек као и други људи — није крмче.

— Немој се срдити, брате, уплете се Лала Мадарев, који је такође вирилац; кнез неговори само теби, и ја незнадох досад ништа о општини и радо га слушам, а баш ни смо ми ни један толико учени као он, који је компанију водио.

Кнез је исписан стражмештар, и водио т. ј. радио је послове једне компаније.

— Јест, јест, право Лала каже неговорим ја поклопце, него што сам рад да сви знамо ко смо и шта смо па ћемо знати и шта нам ваља радити, јер ми, општинари, ми смо огледало сеоско.

Дакле молим чујте: Општинар или поглавар, већник, представник и т. д. како се де зове, то је човек, као што брат Самоило рече као и други људи, али који има дужност да заступа једно село или варош и да управља с њима. Кадгод у стара времена кад се хтео један посао да ради, који се читавог једног места тицао, скупљало се и мало и велико и мушко и женско на договор и то се звао сабор, збор, скупштина. Како је ту било много људи, па много и блди и свако је само себи одговарао, ту се често ни до чега није могло доћи, а све и ако је дошло до чега, ту је читаво место продангубило толико, да је добит мањи од штете. Да би дакле договор лакши и дангуба мања била ишле су доцније само старешине кућевне на сабор, на скупштину, али кад су се населиле велике вароши и велика села, онда је било у тима местима толико старешина колико у другим ни душа није било. Узмимо на пример Веч. Кад би све бечке старешине били општинари, па сви дошли на скупштину онда се не би могло рећи то је састала се општина него то је вашир. За то се сада као што то одређује § 37 општинског закона на сто душа бира један општинар, али за то опет у малим општинама мање општинара од 10 а више од 20, а у већим мање од 20 а више од 40, у варошима пак, које имају свој уређен магистрат, као што је Н. Сад Собмор и. т. д. бити несме мање од 48 ни више од 200 општинара. Општинар је по томе заступник сто или више душа, али како се незна које душе избране ког општинара, јер сви ћутуре бирају, то он незаступа само једну стотину душа у месту него све. Вива да буде више од 600 бирача и онда по § 37. оп. закона небирају ти бирачи ћутуре у гомили општинаре него се поделе на срезове бирачке и сваки бира онолико општинара, колико на њега по броју дође. У једном таком срезу несме бити мање од 200 ни више од 600 бирача. Но ако и нису ти општинари ћутуре избрани, они не заступају само оне, који су их бирали него читаво место. Ни један од тих несме у скупштини рећи, ја хоћу да је у ономе крају де сам ја изабран добро, а другима како било. Но

како не може свима право бити онда мора бити онако како већина нареди.

Дакле општинар је човек, кога изабери људи, да води бригу за једно место. Општинар је старешина једнога места као оно старешина у једној трговини де има три ортака који су једнако уложили у трговину, те с тога он сам не може и не вреди ништа него у друштву са осталим општинарима наређује и заповеда он и то само у скупштини са закључцима већине, иначе ван скупштине поглавар је као и други човек, који је дужан, ако што примети, јавити власти, с тога је погрешно брат Арсен што је јесенас заповедио свињару да тера свиње на другу страну и позвао се на то да је општинар.

— А да шта ће тамо, де нема ништа, устаће на то брат Арсен, ваљда неће торину пасти.

— То је истина, реће кнез, али ако ћемо нас стотина заповедати кога ће слушати, ако је баш што хитно за то сте изабрали мене, да ја наређујем догле, докле ви општинари другчије не уредити, и за то сам ја вама и читавом месту одговоран.

— Па какво ја право имам, кад ме ни свињар не мора слушати.

— Та ти си брате онај који правиш законе ти си господар, а ја сам онај, који их извршује, ја сам слуга, ја имам власт заповедати, али ви сте ми је дали. Ова је власт моја као год оно што слуге код господе велике златне портове око шешира и сребрне гајтане носе а господу иду у обичном црном капуту. Па били ти волио бити онај, што злато око шешира носи или онај други. Незнаш шта вредиш.

Но да пређемо на ствар.

По §. 102 општинског закона мора се сваке године и покретно и непокретно имаће општинско или имаће оно с којим општина управља инвентирати, пописати и инвентар уз општински рачун с крајем године приложити како је ту крај године то сам вас сазвао да склопимо и прегледимо инвентар за прошлу годину и ову што ће да наступи.

Н О В О Л Е Т О.

По сели није обичај честитати ново лето. Кад су у крајини официри били на то се још нешто назило, али онда им се честитало на швапско ново лето, а наше као да га није ни било. Код Србаља није ново лето тако важан дан као код осталих народа. То је знак да се Срби нису освртали на време него живили онако у ветар, непитајући за оно што је било јуче ни што ће бити сутра, а друго Срби још никако не могу да се привикну на рачун ученог света, они се држе свога старог обичаја, њима је ново лето кад виде што ново од годишњих плодова, кад виде нове трешње, вишње, а највише зову оно новим летом

кад рана приспе па од новог жита лебац умесе, те први залогај преко главе у уста међу и кире онога, који што први пут у уста узме. До душе ово схватање новог лета сасвим је природно, ново је лето, кад се све понови, кад све озелени, засија и замириши, па још и плода и сласти доноси, као што је пролеће, кад трешње приспевају, а не у сред зиме када воћке изгледају као подеран вандрокаш. Но ма да по седи не беше обичај честитати ново лето, и ма да не беше ни нових трешања ни новог лета ипак на ново лето око 8 часова закуца неко на врати нотарешева. То беше кнез а са њиме касир, ешкучи и учитељ. Попа је ранга већег ил равног са натарошем, те нејде у кућу овоме нити овај њему него после цркве честитају један другом пред црквени врати или на чаши пива. Могао би и кнез исцеливати да се најпре њему иде, али онда би требало ићи и ешкучима, који су му по сталезу равни, обично прости људи као и он па не могу да одеде звање од личности.

Натарош је приправио мало ракије и грожђа и бадема за сваки случај. То му је стајало у пенџеру и он када му гости дођоше извади понуду унутра.

Кнез је честитао новоме натарошу нову годину, желећи, да година нова буде тако добра као што је нови натарош, па ће вели и селу и натарошу добро бити. Честитка беше проста али мајсторска. Значила је: сад гледај натароше шта ћеш, да не омане година.

Но још је нешто господар кнез у честитку унлео. Он рече: Желио сам вам здравља, мира и задовољства у овој години, али ево већ морам рећи, да нисам задовољан с вама све ми је право, само једно није, зашто да тако као курјак живите, и ту наздрави: е браћо да Бог да нас до године у ово доба госпођа натарошевица ракијом нудила!

Натарош не рече ни биће, ни ако бог да, он се насмеја, али то беше чудан смеј. У тај мах опет неко закуца на врата. То беше плајаш Ђука? Он дође на сред собе, стаде солдачки и салутира пред натарошем, ма да гологлав беше а то је против прописа солдачког кад се салутира: Честитам вам, господине нову годину!

То беше сва орација Ђукина, кратка солдачка али потпуна, као оно: хох ан, фајер! де се некаже шта да се хох ан ради, ни из чега да се пуца, али се то већ само по себи разуме.

Ђука као да није држао да је натарош први господин у селу он мора да још много старије господе у селу има, па их је по дужности све обишао; јер још није од домина ни добио чашицу с ракијом а већ је дубио.

Натарош насу Ђуки до пода винску чашу с ракијом, а Ђука се насмеја: та господине нисам вам ја полак среће желио, и натарош се брже боље поправи и досу и другу половину.

Ђука стресе чашу, ад се он не стресе.

За тим пође, да ће на поље но попиша се по џепу и врати се натраг: да господине ево сам вам донео и писмо једно и даде писмо натарошу.

Натарош погледа атрес. Видело се да му је позната рука и то мила рука.

Кнез је опазио да је рука женска и нашали се: ето прилика се и сама јавља. То је добро код вас господе, девојка, што за живот главе неби рекла, она напише: волим те, па нити се ту црвени нити се бледи, али и код нас непишу ни мушкарци ни наметније што а камо ли да вољу девојке, а девојке. — но постараћемо се да од нове године буде и нова женска школа, ако баш не ради саме те речи водем.

Натарош остави писмо у џеп и понуди госте с ракијом. Овима већ доста беше, опростише се и одоше.

Натарош нехтеде пред другима писма читати, али ма да ни пред нама није читао опет ми знамо ко га је писао и шта је у њему стајало.

Писмо је из вароши Н. писало га је оно лепо женскиње и ево шта:

„Писмо смо твоје од божијћа добила. Нама је о божијћу био велики петак. Без тебе и снег ми је црн, што је испред наше кућице нападао.

Но честитам ти ново лето, желим ти, — желим ти и оно добро што још нико ником зажелио није, та ти знаш да већ неznam како те водем, и како да знам, шта да ти желим, и стара мајка и они мали честитају ти и желе само то једно, да нам што пре дођеш.“ —

НАТАРОШ ИСТЕРУЈЕ ЛОПОВЕ ЖАНДАРЕ.

Три дана после новог лета нестане кнежевих волова. Кнез беше човек, вредан, бесан. Нјему чудо беше, да се од живи људи даде што украсти и баш је дан пре једнога, коме су из оџака сланину однели, грдио: мрцино, лењштино, спаваш као заклан, да ти нечујеш, да ти под носом луца. Кнез је имао добре вапке, на шталеки врати спавао је слуга, кнез се преко ноћ по десет пута буди од два сахата изјутра је већ на ногама, пијуцка помало ракије и обилази слуге и марву, али кад је у два сахата у шталу дошао слуга лежи преко врата, цсето му чело ногу, али два најбоља вола нема.

Није кнезу толико ни за штету, имућан је то човек, али срамота, како ће да изађе у село, да још од њега украду.

Селјани се смејаше: а нека га, не верује другом, сад ће видити, да није узео лопове за жандаре, да никад волова не доби, овако ће платити попашу и чуварину па ево му их натраг. Чуварина ће бити истина напрена, али баш му треба мало под нос, да и кнез кија. Наш се прост народ страшно радо свети кад се што незгодно јачем од њега догоди, па ма му овај најбољи пријатељ био.

Не мрзи га, али у души му је другог вући доле.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

16. о. м. био је у Босни код Станара крај воде Врбаса и Драксенице жесток бој, де су Турци надбијени. Људима, који су из Босне допратили своје жене и децу и хтели опет натраг да се врате одузела је аустријска власт оружје и сад га неће да им врати. У старој Србији код Кратова. Прибоја потукао је поп Жарко 16. о. м. са 100 усташа Турке. Прибој је на путу између старе Србије и Црне-горе. Пут који из једне земље у другу води узан је, а на обе стране му дижу се брда небу под облаке. У варошци Прибоју живе само Турци. Варош је спаљена. 16. о. м. на дан велике госпоине искупи се силан свет у манастиру Буковику на богомољу, наједаред нападне 200 Турака на њих и скоро све посекоше и поубијаше. Жице телеграфске између Цариграда и Сарајева повидане су 15. о. м. У битци код Рутеса, а то је близу Кратова и Прибоја отео је 16. о. м. поп Жарко 100 товара чебана и 40 друге опреме и заробио је 400 коњаника турских. Још се вели да је поп Жарко запалио Нову-вароша то је велико место, а има гласова да се та вароша предала.

Усташа у Босни према аустријској граници добили су вође и то су Видовић, Марко Бабић, Јејић, Тане Аврамовић, Целагић, Голуб, Јовета, Остоја. Дотле је био само Пецција, а сада су сви ови подигли своје чете у планинама босанским. У Бањалуци чине чуда осим Турака и католици, Срби католичке вере, жалосно им име српско. Они кољу и убијају православне као и Турци и носе главе паши бањалучком, који им за то плаћа. Шта вера од човека начини. Гори је потурчењак од турчина али од потурчењака још је гори Србин католик у Босни на неким крајевима. За то ли је била босанска богословија код Штросмајера у Вакову. Један братар из те богословије фали данас Турке. Устанак у Босни прерано је букнуо. Требао је на Госпоину дићи се, као што су одала три заробљена српска свештеника у Бањалуци, с тога нити вођа нити оружја у усташа. Поп Жарко најпре се побио с Турци код Вишеграда у Босни и онда се спустио доле у Стару Србију.

Ових дана стигле су чете Гарибардоваца у Херцеговину. Гарибалди је позивао Талијане да дају прилоге у помоћ Херцеговцима и сам је дао у то име 40 фор. На Цетињу се склопио одбор за скупање таквих прилога, коме је на челу митрополит црногорски. У Дубровнику склопио се одбор госпођа, а у Митровици одбор госпођица. У опште у Срему се куни на све стране. Најважније је, што су Енглези други крај окренули.

Енглески великаш и некадањи први министар Росл позвао је Енглезе да новцем помогну Херцеговце исто тако, као што су некада помагали Грке кад су се од Турака отимали и у то име дао је 500 фор. То и што главне енглеске новине ударају у друге жице и говоре да треба Босна и Херцеговина да се ослободи много значи за слободу српску.

Турцима једнако приспева помоћ преко Клека Аустрија не само да допушта да Турци иду преко свога земљишта на Клеку него даје им пута кроз чисто аустријско земљиште као што је вода Неретва, која из Херцеговине преко Далмације утиче у јадранско море те Турци из мора том водом управо у Столац доћи могу. Отуда је јасно зашто се нечује никад о сукобу усташа са Турцима око кланаца на Клеку. А с тога нам није ни чудо што је 18. о. м. 1000 Турака продрло у Требиње и што су заузели и спалили манастир Дужи де је главни табор усташа, јер усташа кад су видели да им долазе Турци за леђа овим путем, којим се ни надали нису могли, они су се јамачно морали повући ближе Црној-гори да у невољи имају де склопити се, јер ако потегну у аустрију Далмацију могу на њих наћи Турци.

Из Босне досада је у Аустрију пребегло до 30 хиљада душа — У Београду склопљено је 19. о. м. ново министарство. Стевца је председник министарства и грађевине, Ристић спољ-

них Грујић унутрашњих Радивој правде Теша војени, Јовановић Коста финансије, Васиљевић правде. Тога вечера беше бакљада кнезу и министрима. Силан народ беше на бакљади ви-кајући у рат у рат. Кад смо већ ово напред написали стиже глас да су Васојевићи о. м. отели три куле Турске на силу да су на њих ударила четири табора турска но они их разбили 200 поубијали 150 заробили но одмах их пустили. Тако исто потврђује се глас да су усташа спалили варош Невесиње и ту потукли 500 Турака.

— Велике силе послале су своје конзуле у Мостар да се тамо састану са усташима и да им говоре да се умире. Од тога неће бити ништа, јер „Глас Црногорца“ који зна шта кнез Никола мисли то исто каже и светује усташе да неполажу оружје обећавајући да ће и Црна-Гора заругати се с турском.

— Са скупштине из Крагујеваца нема никаквих особитих гласова. За председника скупштинског предложен је поред друге петорице Каљевић. Чује се да је овога кнез за председника одредио. На скупштини има две странке. Једна тако звана либерална одриликке као оно Тисина странка на угарском сабору а једна радикална као крајна левица.

— Доцнији гласови разјашњују зашто је манастир Дужи пао. Љубибратић и ађутант му Грујић отишли су били на Цетиње, да се договоре о томе шта да се одговори страним конзулима који долазе да мире Херцеговце. Наједаред дође више табора турских са две стране. Усташа су видели, да не могу сили одолети. Они напустише манастир и повуше се у брда. Вођа им у тај мах беше медицинар Ђорђе Филиповић, који је био неко време у Мостару учитељ, а последњих дана радио је од своје воље као слагач у српској народној штампарији. Он је родом из Црквице у Херцеговини. Усташа су чекали, да им Љубибратић дође из Црне Горе са помоћу отуд, но Љубибратић не дође. Усташа мораше хитно повући се натраг убрда те им остаде силна рана и чебана у Дужи.

— Чеси се јако заузимају за устанак. Они купе лепе прилоге а и много их се већ бори у херцеговачким брдима за слободу српског народа. Чех Мирослав Хубмајер, који је дотле слагач био и дописник чешког „Народног листа“ Бохомил Хлаваш бореше се као лавови при опсади Требиња. Мирослав је кад су се усташа повлачили из манастира Дужи хтео бар да се освоји кула Дријено. Он се довуче под кулу и понесе са собом барут за распрштавање куле, поспе се на једну страну куле, но Турци га опазе, Хубмајер скочи доле а за њим се проспе киша пушака, те за чудо ни рањен није, но ипак незна се шта је даље и од њега и од дописника чешкога листа.

— Говори се, да је црногорски заступник отишао у Беч, Берлин и Петроград да јави да Црна Гора мора загазити у рат. Дописници новина, које су пријатељи турцима протерани су са Цетиња.

— Из Сплета јављају да је код Војнића до ноге потућен турски табор један.

— Из Београда опет јављају да је код манастира Бање 31. августа п. рим било сукоба. Од Турака је погино један мајор и 12 момака.

— Брзојави о бихачкој буни по новинама неистинити. Крволочност турска погуби тамо четири Србина Станаровића. Народ српски узрујан али још мирује.

— Турци подмећу наметнена писма приедорским трговцима те су их отерали у бихачки затвор.

— Љубибратић вратио се из Црне горе и опет примио заповедништво над усташима. Главни стан усташа пренешен је у Зубце. Усташа спремају нову експедицију против Требиња.

— Народна скупштина добила је из земље преко 200 телеграма, који ју позивају да прогласи рат. Београђани на сав глас ишту рата.

— У Пешту је дошао телеграфски глас из Лондона, да је тамо држан митинг у корист раје у Турској и да се у увод-

ним чланцима лондонских листова, који су 19. о. м. штампани слави тај митинг као срећан догађај за исток.

— До 19. августа пребегло је у аустријску крајину 29.600 душа хришћанских.

— Сабор угарски отворен је 19. о. м.

— Са босанске границе јавља се да су тамо шуме запаљене. Власти турске упознати их из стратeгичних обзира.

— Селим паша је са три баталиона преко Клека у Мостар прешао без да је наишао на отпор.

— Претседник сената црногорског и ађутант кнежев били су у Дубровнику 17. о. м. ради договора са руским генералним конзулом.

— „Лојду“ телеграфичну из Београда од 18. о. м. да нису истинити они гласови неких листова, да је кнез Вреде рекао срп. влади, да ће се аустро-угарска влада противити сваком раширењу Србије, јер заступник аустро-угарски није имао повода о томе се изјаснити.

— Јавља се да се силе нису договориле о томе, шта да раде онда, ако усташи непослушају конзуле.

— Из Београда се јавља да је поп Жарко посео друм између Цариграда и Призрена и Скадра и Призрена. Сваки дан расте му чета придоласком раје.

18 авг. — Све карауле турске у ватри, ханови турски у Штубцима такође запаљени. Прибојци предају оружје. Одушевљење неописано велико. Народ се диже ка из земље грава; по кука за оружје. Помоћ браћо, ако бога знате!

18 авг. — Истог дана жестоко бој код манастира Бање. Турци у манастиру окољени од устаника. Један турски мајор и 12 турски коњаника погинуло. Око Нови вароши био незнатан бој. Срби што су од Турака поплашени код манастира Букова на од страха пребегли амо, повратили се опет натраг. Варош Прибој усташи отели и запаљили. Поп Јевто бије се с Турцима око Мокре Горе. Турци Кладничани напали Србе, и отели им стоку. Срби из Босне све једнако прибегавају амо. Овди велико одушевљење за рат, сад ил никад. —

— Најважније је, да су Турци у четвртак провалили плот на граници српској те упали у село Јавор, поробили га и понапали и неколико душа поубијали. Српска војска брзо је у помоћ притрчала и Турке разбила и поватала. С тога министарска конференција. Кнез је то одмах конзулима јавио, држи се да неће проћи без рата.

Друго је тако исто важно, да су Херцеговци одговорили конзулима, да они хоће да с Босном заједно буду једна кнежевина и да плаћају Турцима данак као и Србија, друкчије не полажу оружје.

Крајем овога месеца истиче онима предплата, који су се са 2 ф. предплатили. Молимо да је понове. До краја године долази 1 фор. 33 нов. **Уредништво.**

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

У наклади А. Пајевића у Н. Саду изишле су:

НОВЕ МЕРЕ МЕТАРСКЕ ПРОСТО УДЕШЕНЕ И РАСТУМАЧЕНЕ

СА 28 ТАБЛИЦА

НАПИСАО

ЂУРА ПОПОВИЋ.

Књига има 64 стране, а цена је само 10 новч. Препродавци добијају рабата 20 до 25% према количини наручбине. Наручује се за готово и по поштанском поузећу (per Nachnahme) код А. Пајевића у Н. Саду.

У наклади А. Пајевића у Н. Саду изишао је:

СРПСКИ БУКВАР

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

са многим сликама.

Буквар је написао г. др. Ђ. Натошевић гл. референт срп. народ. школа

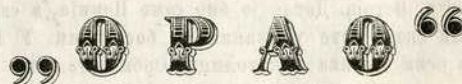
а народно-школски савет прописао га је као обвезну школ. књигу у срп. нар. вероисповедним школама.

Слике у буквару удешене су тако, да деца уче по њима лако познати поједине гласове, а уједно су те сличице zgodне прегледалице за основно цртање.

Цена 20 новч. укориченом у тврде корице. Препродавци добијају 2 новч. по комаду рабата. Наручује се за готово и по поштанском поузећу код А. Пајевића у Н. Саду.

У наклади А. Пајевића у Новоме Саду изилази првих дана месеца октобра ове год.

НАЈВЕЋИ ИЛУСТРОВАНИ СРПСКИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОД. 1876.

уредник **СТ. В. ПОПОВИЋ.**

Критика у „Јавору“, „Раду“ и „Отаџбини“ оценила је „Орао за год. 1875.“ као најбољи, најлепши и најјефтинији српски календар.

И „Орао“ за год. 1876. донеће 20 много лепше него лане израђених слика, које ликова у српству знатних људи, које слика градова и предела из српских крајева, слика са херцеговачког бојишта. Садржај ће бити још одабра нији него лане. Формат већи од лањскога. Слике на корицама сасвим нова у народном духу. Величина 10 табака велике четвртине. У календарском делу биће и рубрицирани табаци за писање дневног „Примања“ и „Издавања.“

Цена само 50 новч.

Препродавци добијају 10 нов. по комаду рабата. Наручује се за готово или по поштанском поузећу код А. Пајевића у Н. Саду.

О Г Л А С.

А ГЛЕ ПОМОЋИ

за оне који желе зими топлу обућу.

Код мене се може добити таке коже, да се све чуди човек, како је добра за зиму.

Ова је кожа телећа (Behaarte Wichskalbsfelle) и лице јој је као викследер а унутра дође длака и та је длака као на телету и то тако држи топлоту да човек у највећој зими може без ботуша путовати или у дућану стојати.

Цена овој кожи је само 7—8 форинти или 3 фор. 35 н. фунта а може из једне коже да изађе 3 пара ципела велики.

Ко жели одови кожа имати нека се обрати на мене што скорије и нека пошаље од сваког комада форинту у име капаре.

У Мољу (Mohol)

С поштовањем
Милан Лолић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА